

Nr 191.

Av herrar **Örne** och **Bäckström**, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen om bankrörelse.

I kungl. propositionen nr 182 med förslag till ändring av vissa delar i lagen av den 22 juni 1911 om bankrörelse har föreslagits, att i §§ 48 och 164 i banklagen en bestämmelse skulle införas om förbud för bank att äga aktier i bolag, vars verksamhet huvudsakligen består i att förvalta eller driva handel med aktier eller fast egendom med rätt likväl för Konungen att, därest sådana aktier allmänt förekomma i handeln, i de fall, där så provas lämpligt, medgiva, att dessa i viss mindre utsträckning få förvärfvas av bank.

Genom denna formulering har Kungl. Maj:t följt majoriteten av 1917 års bankkommitté. Minoriteten, bestående av hälften av kommitténs ledamöter (herrar Cassel, Ahlström, Josephson, Lindmark, Philipson och Rydbeck jämte undertecknade Bäckström och Örne) hade hemställt, att bank skulle få besitta aktier i bolag, vars ändamål uteslutande vore att förvalta »viss i bolagsordningen angiven fast egendom, för såvitt aktiekapitalet uppginge till minst en tredjedel av egendomens bokförda värde». Som skäl härför anförde reservanterna följande:

»Att lagstiftningen icke utan tvingande skäl bör uppställa förbud, som kunna bli hinderliga för näringslivet; att det för en bank kan vara lämpligt att genom ett särskilt aktiebolag förvärva och förvalta fast egendom, som är behöfelig för bankens nuvarande verksamhet samt för framtida utvidgning av densamma; att en dylik besittningsform ur synpunkten av bankens likviditet är att föredraga framför den direkta fastighetsbesittningen; att något direkt skäl att förbjuda en aktiebesittning av här angiven art icke synes föreligga, då faran av att banken komme att belastas med mindre bankmässig fastighetsbelåning är utesluten genom den föreslagna storleken av aktiekapitalet, som medför

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 3 saml. 66 häft. (Nr 191.)

att övrigt för fastighetsbesittning erforderligt kapital kan erhållas i form av kassalån; samt att överdrivet bruk av denna form för fastighetsbesittning icke behöver befaras, då varje dylik besittning skulle inkräkta på bankens snävt tilltagna aktiebesittningsrätt.»

Bankinspektionen har sedermera intagit samma ståndpunkt som kommittémajoriteten, vilkens beslut bankinspektören som ledamot av kommittén biträtt. I bankinspektionens, å sid 71 i propositionen återgivna yttrande vidgår visserligen inspektionen, att rent sakligt sett den i reservationen framställda meningen icke kunde göras till föremål för mera allvarsamma anmärkningar. Den av reservanternas föreslagna, begränsade rätten till förvärv av aktier i fastighetsaktiebolag skulle, enligt inspektionens mening, knappast heller komma att medföra några vådor för bankerna. Inspektionen ansluter sig även till den i reservationen åberopade principen, att lagstiftningen icke utan tvingande skäl bör uppställa förbud, som kunna bli hinderliga för näringslivet.

Till sin gentemot reservationen avvisande ståndpunkt kommer bankinspektionen emellertid genom en erinran om att den bärande tanken vid de av inspektionen påyrkade åtgärderna mot dotterbolagstrafiken varit att söka förhindra bankerna att indirekt via ett dylikt bolag utöva rörelsegrenar, som det varit dem genom lag förmenat att direkt bedriva. Sådant skulle, menar inspektionen, kunna äga rum, därest reservationen godtoges. Bankinspektionen anför i övrigt allenast ett formellt skäl för att icke bifalla reservanternas förslag. Förslaget skulle enligt bankinspektionens åsikt leda till att de månatliga balansuppgifterna, vilka genom inspektionens försorg publiceras, under rubriken »Fastigheter» skulle komma att meddela missvisande siffror.

De skäl bankinspektionen anför mot kommittéreservanternas förslag synas oss föga vägande. Farhågorna för att bankerna kunde beredas möjlighet att via dotterbolag driva handel med fastigheter kunna lätteligen undanröjas därigenom, att bank medgives äga aktier allenast i bolag, som äger och förvaltar fastigheter, vilka banken själv äger besitta. Det torde kunna tänkas tvenne fall, då bank använder sig av dylika fastighetsbolag. Det ena är, att banken vill förvärva en för dess verksamhet erforderlig fastighet, det andra, att banken bildar ett bolag för övertagande av en fastighet, som varit för bankens fordran utmätt eller pantsatt, och som banken eljest själv skulle hava nödgats inropa på exekutiv auktion. De fall, där en bank kommer att använda sig av denna rättighet, torde komma att bli tämligen fåtaliga. Någon svårighet för bankinspektionen att effektivt tillse, att dessa bolag icke ägna sig åt handel med fastigheter eller annan verksamhet, torde icke föreligga.

Vad det anförda formella skälet beträffar, så redovisas för närvarande, i månadsrapporterna enligt bankinspektionens egna å rapportformuläret givna anvisningar aktier i fastighetsaktiebolag såsom »aktier», icke såsom »fastigheter». Någon anledning att ändra sättet för redovisningen av dessa aktier synes oss icke föreligga, då det med skäl torde kunna sägas, att redovisningen av bankernas tillgångar både formellt och reellt blir fullt riktig, därest nuvarande redovisningssätt bibehålles oförändrat. Skulle emellertid en dylik förändring anses böra vidtagas, torde det böra överlätas åt bankinspektionen att avgöra vilka förbättringar i bankstatistiken, som i detta avseende kunna bliva erforderliga.

Ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle däremot leda till betydande olägenheter för bankerna. Ett flertal banker innehava aktier i dylika fastighetsbolag, vilka äga för bankens bruk avsedda fastigheter. Dessa fastighetsbolag förekomma under olika former. Enligt vad vi erfarit har exempelvis en bank upptagit samtliga de av banken ägda fastigheter, vilka endast till viss mindre del disponeras för bankens eget behov och i övrigt uthyras i ett särskilt, för detta ändamål bildat bolag. Detta bolag äger fastigheter med ett bokfört värde av cirka 6 miljoner kronor. Aktiekapitalet uppgår till 2 miljoner kronor och äges av banken, som själv lär bokföra aktieinnehavet till 1 krona. Hela det övriga kapitalet, cirka 4 miljoner kronor, är av fastighetsbolaget upplånat hos olika institutioner, hypoteksföreningar och sparbanker. Andra banker redovisa dylika fastigheter i form av aktier i bolag, vilka äga i vissa fall en, i andra fall flera fastigheter. Fördelarna för en bank av dylika arrangemang äro, såsom reservanternas framhållit, påtagliga. Framför allt ernås därigenom den fördelen, att bankens eget kapital icke i onödan bindes i fastigheter utan erhåller en likvidare placering.

Samtliga nu befintliga, dylika bolag torde icke i alla avseenden uppfylla här föreslagna föreskrifter. Under den övergångstid av två år, som omförmäles i propositionen, hava bankerna emellertid tillfälle att i de fall, där detta kan erfordras, öka aktiekapitalet i dessa bolag resp. vidtaga de övriga förändringar i bolagsordningarna, som kunna föräledas av den nya lagstiftningen.

Det har förekommit, att bank för att bereda sig lokal för avdelningskontor ingått som delägare i samfällt byggnadsföretag, organiserat i aktiebolagets eller den ekonomiska föreningens form, genom övertagande av sådan andel av aktie- eller insatskapitalet, som svarat mot den för banken avsedda lokalen. Tydligen kunna även fall tänkas, och hava i själva verket även förekommit, då bank för övertagande av lokal

i färdigt hus, som i aktiebolagets form äges av lägenhetsinnehavarna, nödgas övertaga en viss post aktier i fastighetsaktiebolaget. • Det är uppenbart, att ett dylikt aktieinnehav, varigenom en banks besittande av fastighet för verksamhetens inrymmande begränsas till en del av fastigheten, vari sådan lokal inrymmes, står i synnerligen god överensstämmelse med syftet med nu gällande bestämmelser rörande banks fastighetsförvärv. Men genom de föreslagna lagbestämmelserna skulle bank betagas rätten att äga sådana aktier. Detta kan emellertid icke rimligtvis hava varit avsett. Vi hava därför avfattat vårt förslag till ändrad lagtext så, att en bank fortfarande skulle kunna använda ifrågasvarande form för fastighetsinnehav.

De år 1915 tillkallade sakkunniga för utredning angående ändringar i banklagen föreslogo med avseende å det ifrågasatta förbudet för bank att förvärva aktier i bolag, vilkas verksamhet huvudsakligen består i att förvalta eller driva handel med aktier eller fast egendom, att Konungen, där så funnes lämpligt, skulle äga dispensera från förbudet, om aktier i sådant bolag allmänt förekomme i handeln. I det av Kungl. Maj:t år 1917 till lagrådet remitterade förslaget hade även §§ 48 och 164 i banklagen, vad denna punkt angår, givits alldeles samma avfattning som i de sakkunnigas förslag. I 1917 års bankkommittés år 1919 avgivna betänkande har kommittén också uttryckligen anslutit sig till de sakkunnigas mening i denna punkt. I det år 1920 till lagrådet remitterade, omarbetade lagförslaget har däremot, såvitt vi kunnat finna utan ett ords motivering, införts den ej oväsentliga begränsningen av ifrågasvarande dispensrätt, att aktier av angivet, allmänt i handeln förekommande slag kunde med Konungens medgivande förvärfvas endast »i viss mindre utsträckning». Och i det vid propositionen fogade förslaget till lagtext har angivna tillägg även influtit.

Enligt vår mening förefinnes intet skäl för denna, av obekant anledning tillkomna inskränkning i Kungl. Maj:ts dispensrätt. Bestämmelsen är dels synnerligen svävande, dels fullständigt överflödig. Kungl. Maj:t kommer nämligen med säkerhet även utan dylika anvisningar att handhava sin dispensrätt på sådant sätt, att inga vådor därav komma att uppstå. Vi hemställa därför, att bestämmelsen måtte få utgå.

Syftet med de föreslagna förändringarna har varit att söka finna en form för tillmötesgående av ett fullt legitimt behov. Att genom ett sådant tillmötesgående fara skulle kunna uppstå för ett missbrukande

från bankernas sida av den dem medgivna rättigheten torde vara utslutet.

Med anledning av vad här ovan anförts hemställes,

att riksdagen ville besluta följande förändringar i de av Kungl. Maj:t föreslagna lydelseerna av §§ 48 och 164 i banklagen:

§ 48.

Bankaktiebolag — — — därtill.

2) Aktier i bolag, vars verksamhet huvudsakligen består i att förvalta eller driva handel med aktier eller fast egendom, må förvärvas endast i det fall att dels dylikt bolag har till ändamål att förvalta fastighet, avsedd för bankens inrymmande, eller fastighet, som bolaget till skyddande av bankaktiebolagets fordran inköpt, och som varit för fordringen utmätt eller pantsatt, dels ock aktiekapitalet i bolaget uppgår till minst en tredjedel av dylik fastighets bokförda värde; ägande emellertid i andra fall än nu nämnts Konungen, om aktierna i bolag, vars verksamhet huvudsakligen består i att förvalta eller driva handel med aktier eller fast egendom, allmänt förekomma i handeln, rätt att, där så prövas lämpligt, medgiva, att de må förvärvas av bankaktiebolag.

Bankaktiebolag må jämväl förvärva aktier i bolag eller andelar i ekonomisk förening, vars verksamhet består i att förvalta viss fastighet, i den mån detta är erforderligt för erhållande av nyttjanderätt till för bankens inrymmande avsedd lokal.

3) Bankaktiebolag — — — medgivet.

§ 164.

Solidariskt bankbolag — — — därtill.

2) Aktier i bolag, vars verksamhet huvudsakligen består i att förvalta eller driva handel med aktier eller fast egendom, må förvärvas endast i det fall att dels dylikt bolag har till ändamål att förvalta fastighet, avsedd för bankens inrymmande, eller fastighet, som bolaget till skyddande av det solidariska bankbolagets

fordran inköpt, och som varit för fordringen utmätt eller pantsatt, dels ock aktiekapitalet i bolaget uppgår till minst en tredjedel av dylik fastighets bokförda värde; ägande emellertid i andra fall än nu nämnts Konungen, om aktierna i bolag, vars verksamhet huvudsakligen består i att förvalta eller driva handel med aktier eller fast egendom, allmänt förekomma i handeln, rätt att, där så prövas lämpligt, medgiva, att de må förvärfvas av solidariskt bankbolag.

Solidariskt bankbolag må jämväl förvärva aktier i bolag eller andelar i ekonomisk förening, vars verksamhet består i att förvalta viss fastighet i den mån detta är erforderligt för erhållande av nyttjanderätt till för bankens inrymmande avsedd lokal.

3) Solidariskt bankbolag — — — medgivet.

Stockholm den 31 mars 1921.

Helge Bäckström.

Anders Örne.